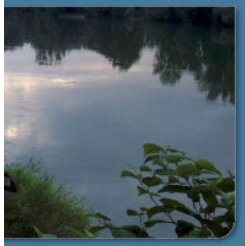

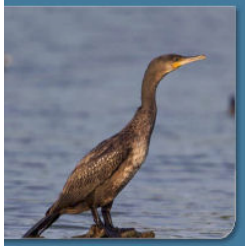

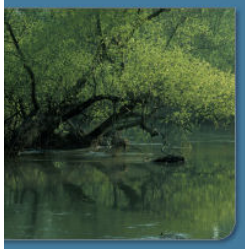

A Rába tervezési alegységre javasolt intézkedések

Vízfolyások, állóvizek és felszín alatti vizek állapotának javítása

A Vízgyűjtő-gazdálkodás Tervezés
társadalmi bevonásának fóruma

Sárvár, 2009. július 13.

Somogyi Péter NYUDUKÖVIZIG
Déri Lajos területi tervező SOLVEX Kft.
Bartal György területi tervező Vidra Kft.

"Vízgyűjtő-gazdálkodási tervek készítése" (KEOP-2.5.0/A)

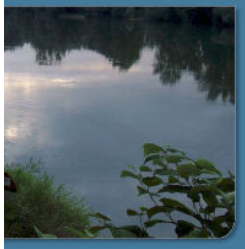
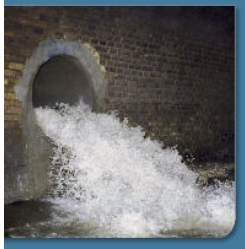
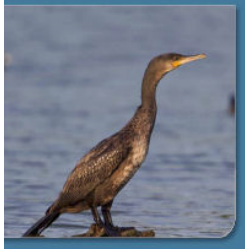

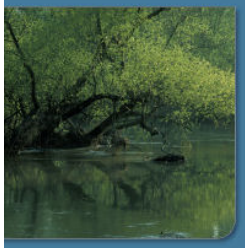

Tartalomjegyzék

- Az alegység és a fő víztestek
- Jelentős vízgazdálkodási problémák
- Erősen módosított és mesterséges víztestek
- A vizek jelenlegi állapota
- Célkitűzések és mentességek
- Mentességek okai
- Javasolt intézkedések
  - NYUDU-KÖVIZIG működési területén
  - ÉDU-KÖVIZIG működési területén

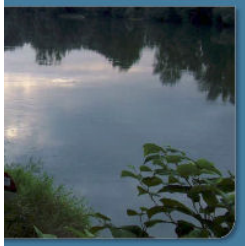

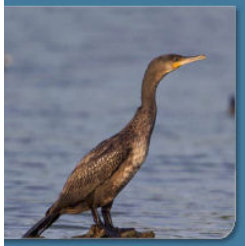

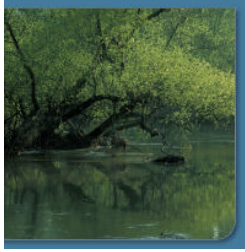

Rába alegység

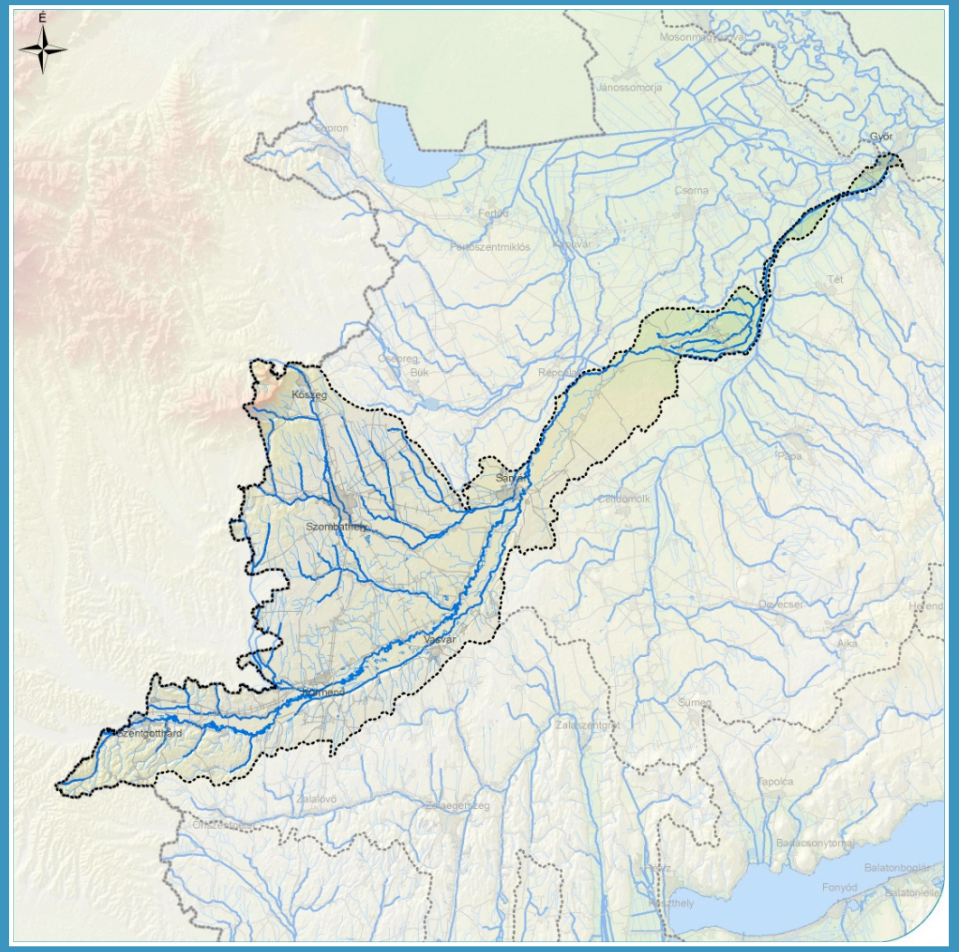

Az alegységen található kistájak: Kőszegi-hegység, Pinka-sík, Rába teraszos sík, Rába-völgy, Gyöngyös-sík, Vasi-Hegyhát, Vas-hegy és Kőszeghegyalja, Alsó- és Felső-Kemeneshát, Felső-Őrség, Csornai-sík

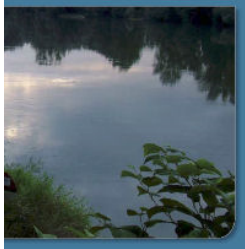
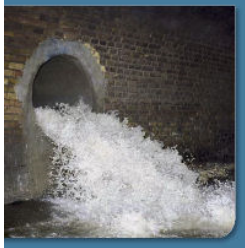
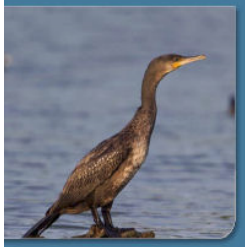

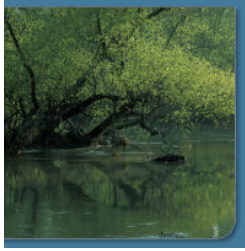

Rába alegység vizei

(jelentősebb felszíni és felszín alatti víztestek)

Főbb vízfolyások:

- Rába
- Pinka
- Gyöngyös
- Sorok-Perint
- Csörnöc-Herpenyő
- Lapincs
- Strém
- Arany-patak

Állóvizek:

- Jelentős állóvíz nincs

Főbb felszín alatti víztestek:

- Rába-Gyöngyös vízgyűjtő (porózus)
- Kőszegi-hegység, Vas-hegy (hegyvidéki)
- Sárvári termálkarszt
- Északnyugat-dunántúl porózus termál (ÉDU-KÖVIZIG)

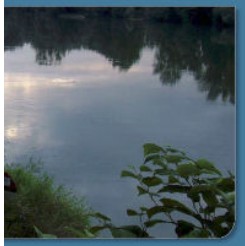

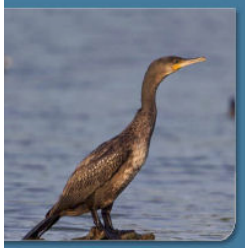

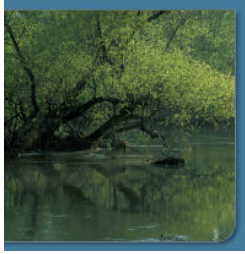

Jelentős vízgazdálkodási problémák

Vízfolyások és állóvizek

1. Vízfolyások és állóvizek szabályozottsága

- Hullámtéri tevékenység és töltéssel elzárt mentett oldal
- Rendezett mederforma
- Fenékgátak, fenékküszöbök, hosszirányú szabályozottság
- Nem megfelelő fenntartás
- Megfelelő zonáció hiánya

2. Tápanyag és szervesanyag terhelés

- Kommunális és illegális szennyvízbevezetés
- Kommunális hulladéklerakók és állattartó telepek
- Diffúz szennyezések mezőgazdasági és települési területekről

3. Sótartalom és hőterhelés

- Termálvíz bevezetés

4. Veszélyes anyagok

- Az országhatáron túlról átadódó hatás

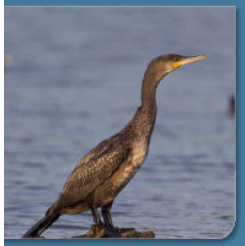

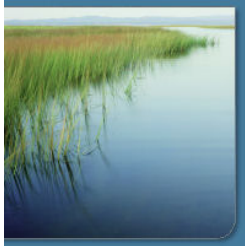

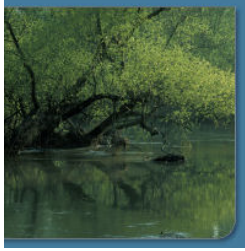

Kiemelt problémák a Rábán

A Rába szennyezéssel és ökológiai rehabilitációjával kapcsolatos kiemelt intézkedések.

A Rába Szentgotthárd térségi vízminőségi problémájával a magyar és az osztrák szakminiszterek megállapodása alapján a Rába Akciócsoport foglalkozott. Az Akciócsoport az elvi megállapodások létrejötte után 2007. október 1.-vel megszűnt és a Rába Akcióprogram további végrehajtását ill. annak monitorozását a Magyar-Osztrák Vízügyi Bizottság keretében, a feladatra létrehozott Rába ad hoc Munkacsoport végzi.

A cél az, hogy az osztrák oldalon a kibocsátott ipari szennyezőanyagok mennyiségét a megfelelő mértékben csökkentsék a vízminőség javítása érdekében.

Az Akciócsoport által meghatározott célkitűzések:

- **Alacsonyabb környezetvédelmi határértékek bevezetése (megtörtént)**
- **Az emissziók és immissziók fokozott ellenőrzése (bevezetve)**
- **A harmadfokú tisztítás megvalósítása a 3 bőrgyárnál (folyamatban)**
- **A termálvíz-hasznosítással való felhagyás a fürstenfeldi geotermikus erőműnél (bevezetés a Feistritzba/Lapincsba) (megtörtént)**
- **Közös terv a Rába folyó ökológiai rehabilitációjára (folyamatban)**

A rehabilitációs munka során a két országnak közösen kell elvégeznie a Rába-szurdoktól Körmendig (133 km) a Rába hidromorfológiai és ökológiai állapotának a Víz Keretirányelv célkitűzéseivel összhangban történő javítását, valamint a Rába, mint természeti és rekreációs terület funkciójának fokozását. A kétoldalú Munkacsoport a tervezési területen felmérte a különböző terheléseket, emberi beavatkozásokat, és meghatározta a főbb elvégzendő feladatokat prioritási sorrendben. A megvalósításhoz különböző európai pénzforrásokat kíván felhasználni pályázatokon keresztül

A Rába problémájának mielőbbi kezelése szükségessé teszi, hogy a vízgyűjtő-gazdálkodási terv intézkedési programjának néhány elemét minél előbb megvalósítsuk.

A Rába ökológiai rehabilitáció projectjének fő célkitűzése, célkatalógusa a www.nyuduvizig.hu honlapon az Információk a Rábáról – Rába Akció csoport dokumentumai menüpontok alatt találhatók.

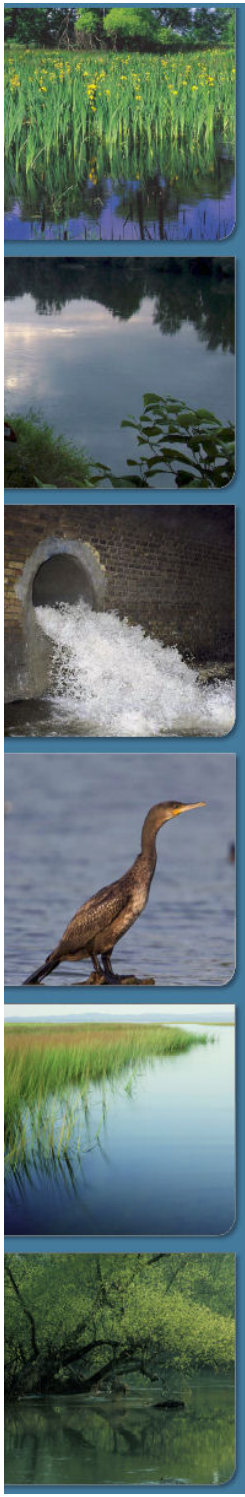

Jelentős vízgazdálkodási problémák

Felszín alatti vizek

1. Nitrát és ammónium szennyezésekkel kapcsolatos problémák

- Diffúz szennyezések mezőgazdasági és települési területekről
  Szennyezés által érintett víztípus: talajvíz

2. Egyéb szennyezések

- Diffúz mezőgazdasági növényvédőszer szennyeződések
  Szennyezés által érintett víztípus: talajvíz

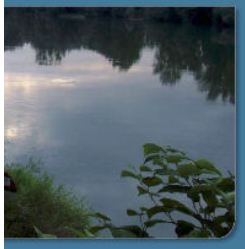
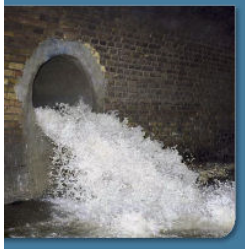
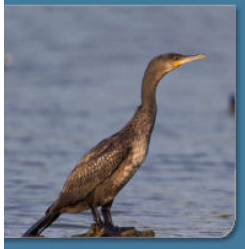

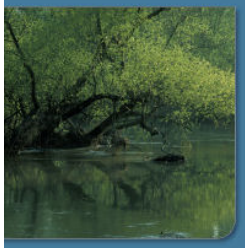

Jelentős vízgazdálkodási problémák

A Rába Sárvár alatti szakaszának kiemelt problémái

A vízszintsüllyedés miatt a Rába vízszintingadozása nem megfelelő. A folyó mentén található holtágak és mellékágak kiszáradtak, a hullámtéri területek elöntési gyakorisága lecsökkent, a folyó menti talajvízsüllyedése miatt, a felszín alatti víztől függő ökoszisztémák károsodása, élőhelyi gazdagság és változatosság csökkenése

A vízigények időbeni eloszlása és mértéke nem felel meg a készletek alakulásának, a vízhiány visszatérő probléma

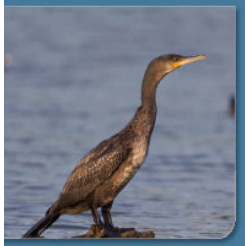

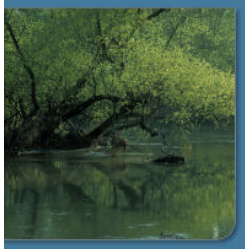

Erősen módosított víztestek

Víztestek	Módosítottság oka
Gyöngyös műcsatorna	Árvízvédelem miatt megosztott vízhozam
Hársas-patak	Árvízvédelem miatt kialakított tározó miatt
Lapincs	Árvízvédelem okán töltésezett meder
Pinka torkolati szakasz	Árvízvédelem okán kétoldalt töltésezett meder
Pinka	Energiatermelés miatti duzzasztások
Rába (Csörnöc-Herpenyőtől)	Árvízvédelem okán
Rába (ÉDÁSZ-üzemvízcsatornától)	Energiatermelés miatt kialakított mesterséges rendszer, üzemvíz-csatornával
Rába (Kis-Rábától)	Árvízvédelem okán
Rába torkolati szakasz	Árvízvédelem okán
Sorok-Perint-felső	Árvízvédelem miatt megosztott vízhozam
Szaput-árok	A felső szakasza belterületen zárt szervényű csapadékelvezető, alsó szakasza a Rába balparti töltésének oldalában vezetődik el.

??? Egyetért-e azzal, hogy a megadott indok alapján erősen módosított víztestté kell nyilvánítani az adott víztestet?

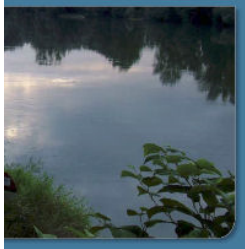
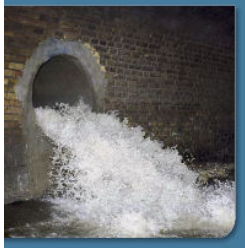
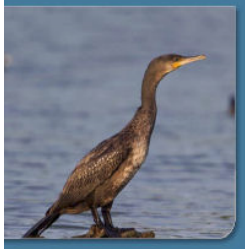

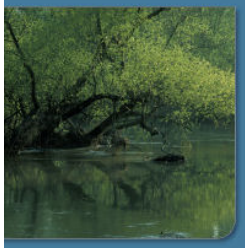

A vizek állapota jelenleg

Vízfolyások - összesen 30 db víztest

Ebből 3 jó, 18 nem jó, 9 adathiány miatt nem dönthető el

Állóvizek – nincsen állóvíz víztest az alegységen

Felszín alatti vizek – összesen 5 db víztest

Mennyiségi probléma nincs, kémiai minősítés alapján 1 db víztest nem jó állapotú

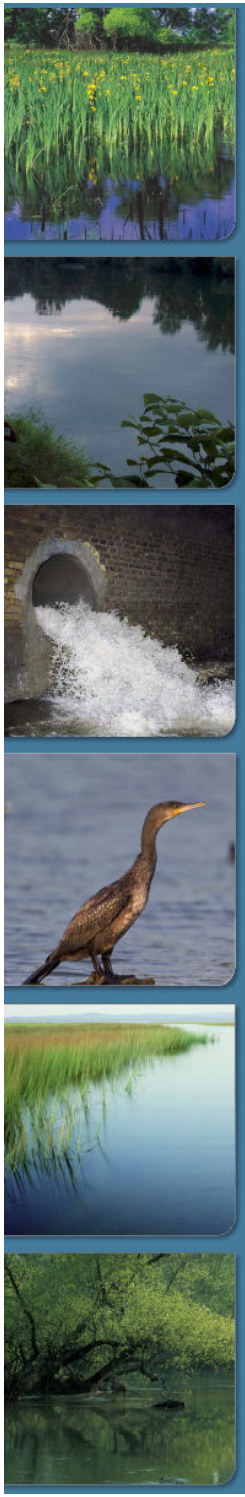

Célkitűzések és mentességek

	Jelenleg jó állapotú (%)	Jó állapot/potenciál elérése		
		2015-ig (%)	2021-ig (%)	2027-ig vagy később (%)
Vízfolyások és állóvizek: (30 db)	**10,0 (3)**	**-**	**83,3 (25)**	**6,7 (2)**
Természetes (19 db)	**5,3 (1)**	**-**	**84,2 (16)**	**11,5 (2)**
Mesterséges (0 db)	**-**	**-**	**-**	**-**
Erősen módosított (11 db)	**18,2 (2)**	**-**	**81,8 (9)**	**-**
Felszín alatti vizek: (5 db)	**80,0 (4)**	**-**	**-**	**20,0 (1)**

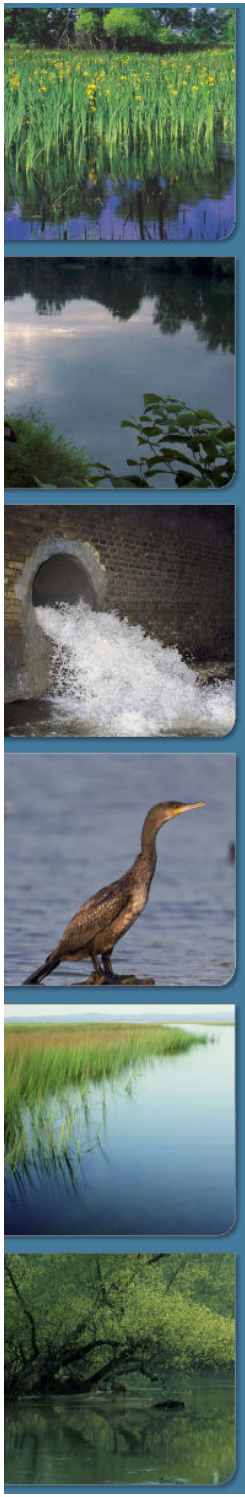

2015 utáni határidők okai

Időbeni mentességek főbb okai:

- Aránytalanul magas gazdasági terhek, megfizethetőségi, finanszírozási problémák miatt
- Az intézkedések után az ökoszisztémák helyre állásához időre van szükség (felszíni víztestek)
- Az intézkedések után a felszín alatti víz állapotának helyreállásához időre van szükség (felszíni alatti víztestek)

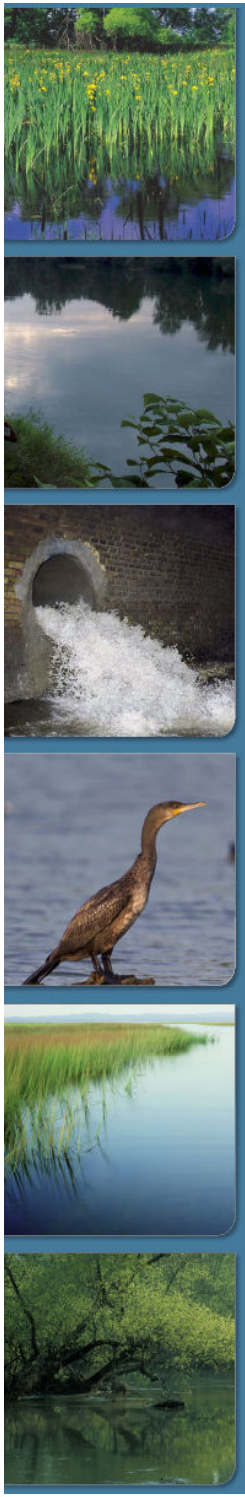

Főbb intézkedések csoportosítása

Az alegység és a Rába Sárvár feletti szakaszán

1. Tápanyag- és szervesanyag terhelések csökkentése
2. Egyéb szennyezésekkel kapcsolatos problémák megoldása
3. Vízfolyások szabályozottságának csökkentése
4. Fenntartható vízhasználatok, a vizek mennyiségi állapotának javítása
5. Védett területekre vonatkozó egyedi intézkedések
6. Átfogó, országos intézkedések

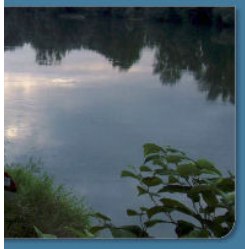
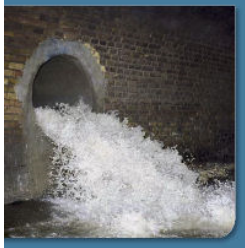
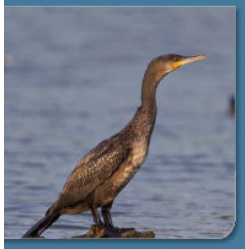

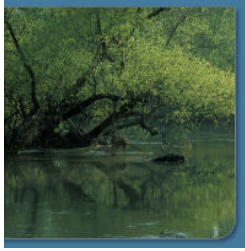

Tápanyag- és szervesanyag terhelések csökkentése I.

1. Területi agrárintézkedések

- Agrár-környezetvédelmi intézkedések és művelési mód váltás
- Művelési ág váltás és fenntartása
- Állattartótelepek korszerűsítése

A legtöbb víztest vízgyűjtőjén, pl.: Rába, Sorok-Perint, Pinka, Gyöngyös, Csörnöc-Herpenyő és a kisebb vízfolyások

Megvalósító: mezőgazdálkodási gazdálkodók

Finanszírozók: mezőgazdálkodási gazdálkodók, az állam a keletkező hátrányok és bevétel kiesések kompenzálója

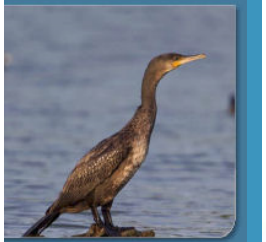
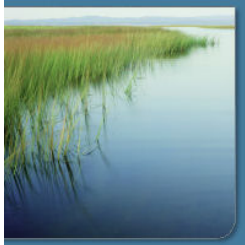
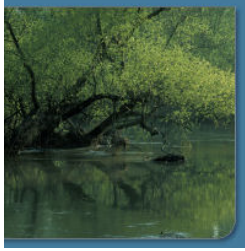

Tápanyag- és szervesanyag terhelések csökkentése II.

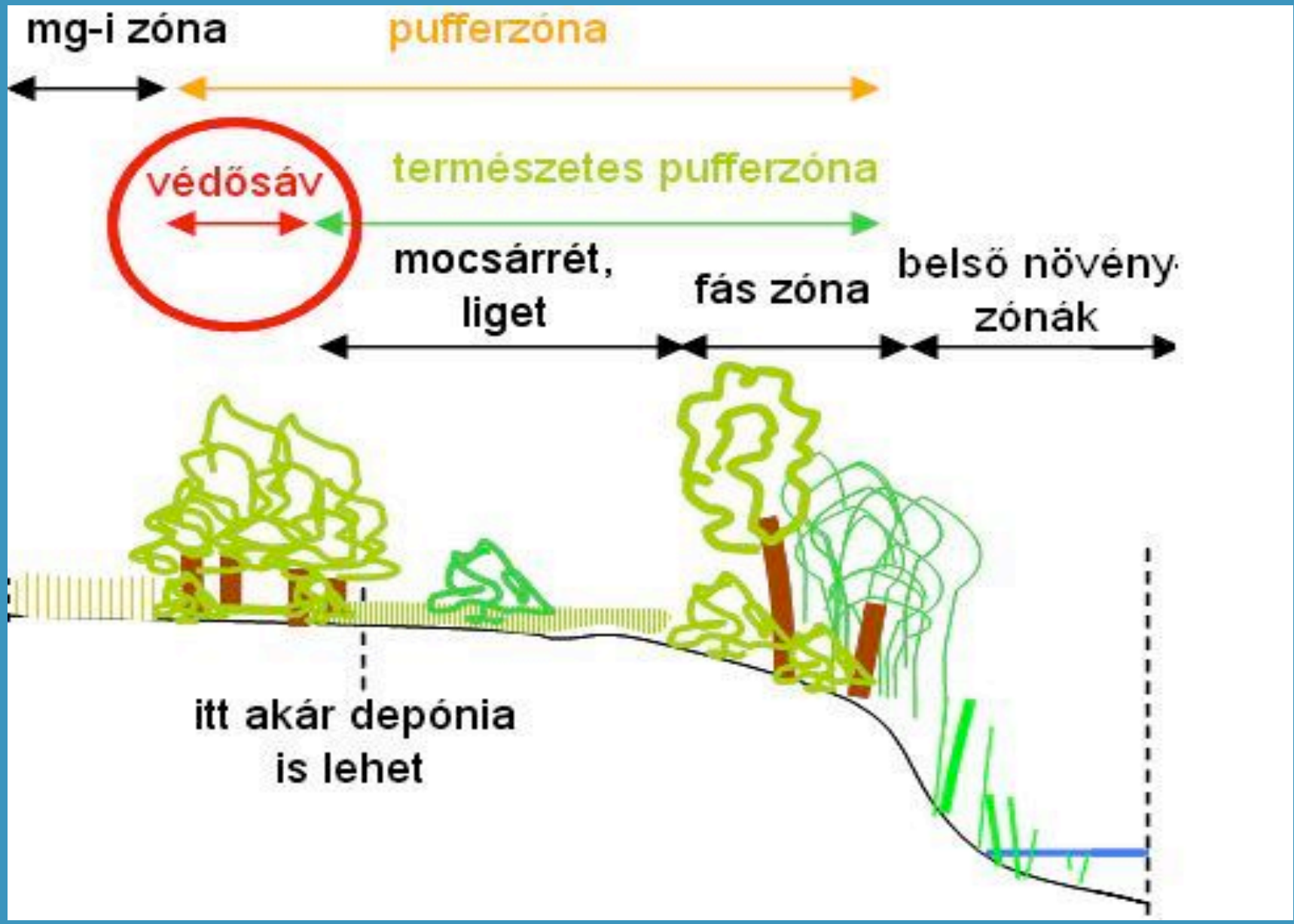

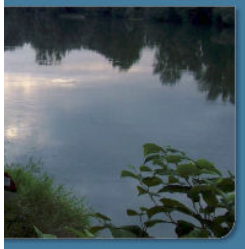
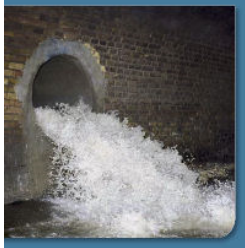
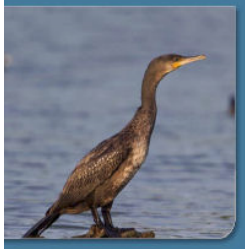

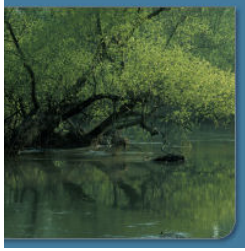

Tápanyag- és szervesanyag terhelések csökkentése III.

3. Csatornázás és szennyvízelhelyezés

- A települések csatornázása és a szennyvíztisztítás megoldása a Szennyvíz Program szerint
- Meglévő szennyvíztisztító telep hatásfokának növelése
- Szakszerű egyedi szennyvíztisztítás és elhelyezés

A Szennyvíz Program a teljes alegységet érinti

Megvalósító és finanszírozó: víziközmű tulajdonos (állam, önkormányzat), a finanszírozáshoz az állam támogatást biztosít

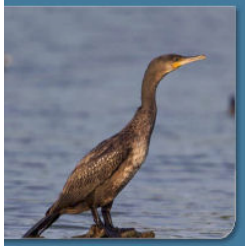
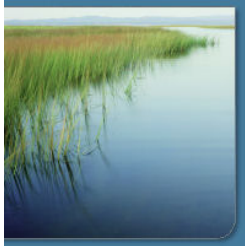
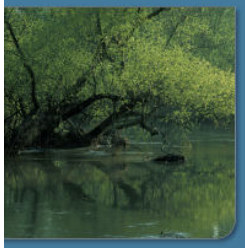

Tápanyag- és szervesanyag terhelések csökkentése IV.

4. A halastavi és a horgászati hasznosítás jó gyakorlata

- Jó halgazdálkodási és horgászati gyakorlat
- Tározók üzemeltetése az alvízi szempontok figyelembevételével

A völgyzárógátas és oldaltározós halastavak valamint a horgászati hasznosítással érintett víztesteken, pl.: Berki-patak, Hársas-patak

Megvalósító és finanszírozó: a tározó tulajdonosa, kezelője, halászati, horgászati célú vízhasználó, a megvalósításhoz állami pályázati források vehetők igénybe

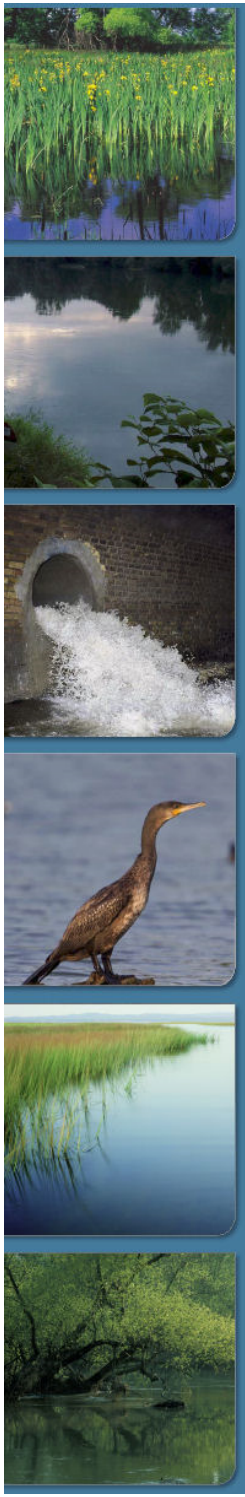

Egyéb szennyezésekkel kapcsolatos problémák megoldása I.

1. Termálvíz bevezetések korlátozása

- Használt termálvíz közvetlen bevezetések felülvizsgálata, pl.: Rába, Csörnöc-Herpenyő, Gyöngyös, Sorok-Perint

Megvalósító és finanszírozó: a kibocsátók

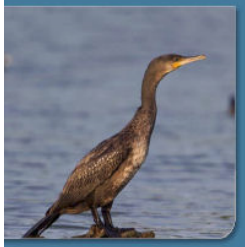

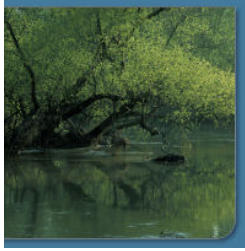

Egyéb szennyezésekkel kapcsolatos problémák megoldása II.

2. Felszín alatti vizeket veszélyeztető, ipari és mezőgazdasági eredetű szennyezett területek feltárása, kármentesítése

Az ipari és mezőgazdasági szennyeződések lokális jellegűek, talajvíznél mélyebb vízadó szinteket nem érintenek.

A vízgyűjtő egészét tekintve hatásuk, jelentőségük nem számottevő. Az ismertté vált szennyezőforrások, szennyeződések felszámolása folyamatosan történik.

Megvalósító, költségviselő:

Szennyezett területek tulajdonosa, kezelője. Az állami és önkormányzati felelősségi körbe tartozó szennyezések felszámolására a KEOP biztosít forrásokat.

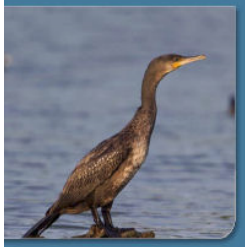

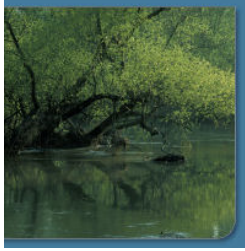

Vízfolyások szabályozottságának csökkentése I.

1. Kis és közepes vízfolyások rehabilitációja

- Mederrehabilitáció bel- és külterületen, a meder fenntartásával
- Földhasználati viszonyok átalakítása a parti sávokban
- Partmenti védősávok (puffer zóna) kialakítása

Az legtöbb kis víztesten, pl.: Hosszú-víz és Rátka-patak, Jáki-Sorok és vízrendszere, Kozár-Borzó és vízrendszere, Lugos-patak

Megvalósító és finanszírozó: a vízfolyás tulajdonosa, kezelője és a mezőgazdasági gazdálkodó a megvalósításhoz állami pályázati forrásokat vehetnek igénybe

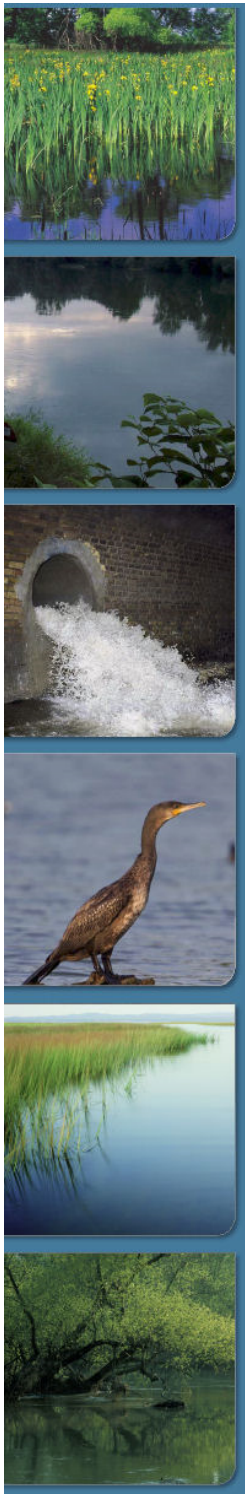

Vízfolyások szabályozottságának csökkentése II.

2. Nagy folyók szabályozottságának csökkentése

- Nagy folyók szabályozottságát csökkentő intézkedések
- Földhasználati viszonyok átalakítása a parti sávokban
- Partmenti védősávok (puffer zóna) kialakítása

A Rába folyón

Megvalósító és finanszírozó: a vízfolyás tulajdonosa, kezelője és a mezőgazdasági gazdálkodó a megvalósításhoz állami pályázati forrásokat vehetnek igénybe

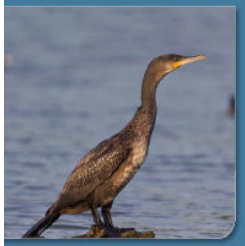

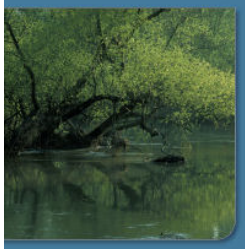

Kiemelt projektek a Rábán

A Rába határtól Sárvárig terjedő szakaszán van lehetőség természetközeli állapotok elérésére.

Legjelentősebb folyamatban lévő, ill. tervezett intézkedéseink közé tartozik a Rába és a Pinka holtágak revitalizációja, valamint a Rábai duzzasztók (Alsószölnöki, Szentgotthárdi, Magyarlaki, Körmendi, és Ikervári duzzasztók) átjárhatóságának biztosítása.

A Magyar-Osztrák Vízügyi Bizottság keretében létrehozott Rába ad hoc Munkacsoport kapta feladatul a Rába ökológiai rehabilitációjának végrehajtását. A rehabilitációs munka során a két országnak közösen kell elvégeznie a Rába-szurdoktól Körmendig (133 km) a Rába hidromorfológiai és ökológiai állapotának a Víz Keretirányelv célkitűzéseivel összhangban történő javítását, valamint a Rába, mint természeti és rekreációs terület funkciójának fokozását. A kétoldalú Munkacsoport a tervezési területen felmérte a különböző terheléseket, emberi beavatkozásokat, és meghatározta a főbb elvégzendő feladatokat prioritási sorrendben. A megvalósításhoz különböző európai pénzforrásokat kíván felhasználni pályázatokon keresztül

A Rába problémájának mielőbbi kezelése szükségessé teszi, hogy a vízgyűjtő-gazdálkodási terv intézkedési programjának néhány elemét minél előbb megvalósítsuk.

Jelenleg a szentgotthárdi duzzasztó átépítése van folyamatban az OPENWEHR Osztrák-Magyar közös projekt keretében.

Megemlítendő még a ProRaab(a) Osztrák-Magyar közös projekt is mely a teljes Rába folyón és vízrendszerén fog vízmennyiségi előrejelzéseket szolgáltatni segítve ezzel az érdekeltek és az illetékesek munkáját.

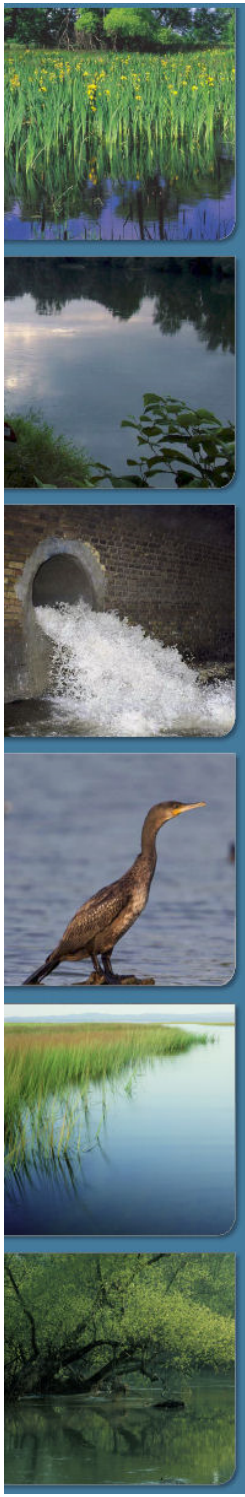

Vízfolyások szabályozottságának csökkentése III.

3. Egyedi intézkedések

- A Rába folyó vízminőségi problémáinak megoldása és a folyó ökológiai rehabilitációja (korábban bemutatva)

A Rába folyó teljes hosszán

- Duzzasztók és zsilipek üzemeltetése az alvízi szempontok és a hosszirányú átjárhatóság figyelembe vételével

A vízkivételeknél és az energetikai célú hasznosításoknál pl.: Pinka, Rába, Arany-patak, Sárvíz-patak

Megvalósító és finanszírozó: a duzzasztó

tulajdonosa, kezelője

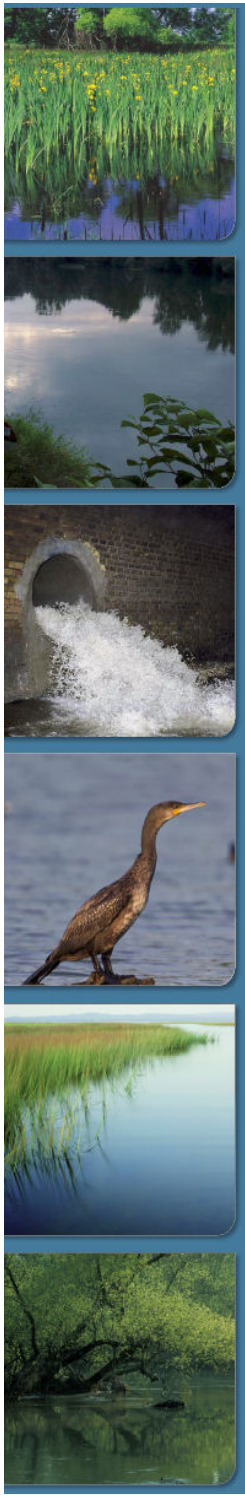

Fenntartható vízhasználatok, a vizek mennyiségi állapotának javítása

1. Felszíni vizek fenntartható használata

- Felszíni vízhasználatok fenntartható megvalósítása az ökológiai szempontok figyelembevételével: Gyöngyös, Sorok-Perint, Pinka, Rába

Megvalósító és finanszírozó: a vízhasználó

- Vízkormányzás, átvezetések, gravitációs kapcsolatok helyre állítása: Gyöngyös, Sorok-Perint, Pinka, Rába

- *Megvalósító és finanszírozó*:

vízfolyások tulajdonosa kezelője

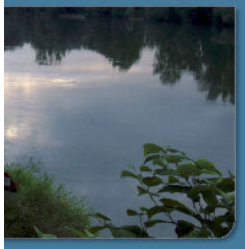
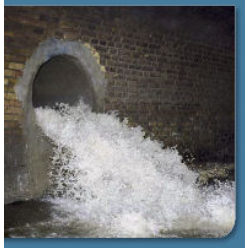
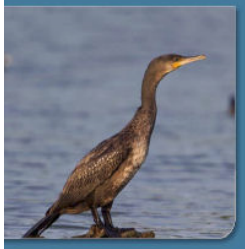

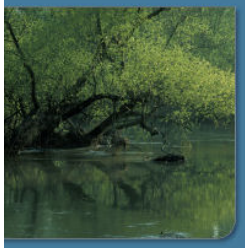

Védett területekre vonatkozó egyedi intézkedések

1. Védett természeti területek:

- NATURA 2000-es területek (188,36 km^2) és Nemzeti Parki területek

2. További védett területek speciális védelme

- Mentett oldali holtágak és mélyárterek vízellátása, pl.: Rába, Pinka

Megvalósító és finanszírozó: a vízfolyások, holtágak, mélyárterek tulajdonosa kezelője

- Felszíni vízhasználatok átalakítása, pl.: Gyöngyös, Sorok-Perint Jáki-Sorok

Megvalósító és finanszírozó: a vízhasználók

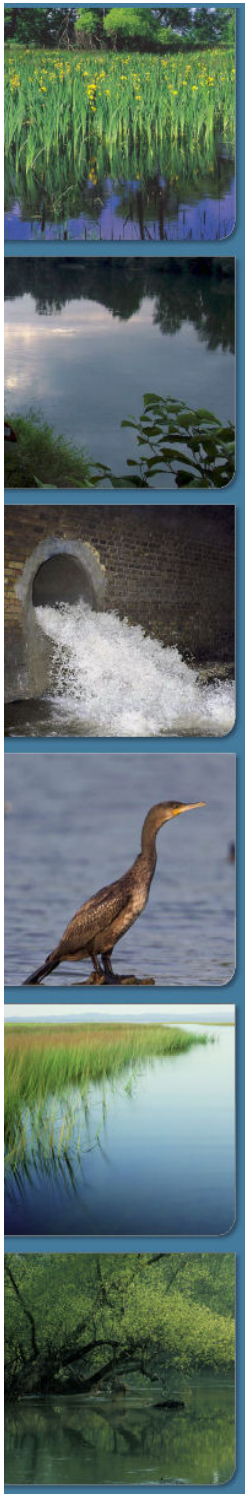

Átfogó, országos intézkedések

1. Vizsgálatok (környezeti hatásvizsgálatok)

Megvalósító és költségviselő: kötelezett kibocsátó, környezet-használó

2. Engedélyezési eljárások

Megvalósító: engedélyező hatóság

Költségviselő: állam

3. Monitoring fejlesztése

Megvalósító: állami szervezet

Költségviselő: állam

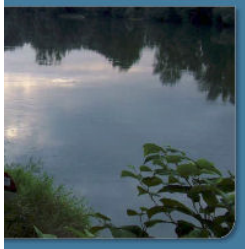
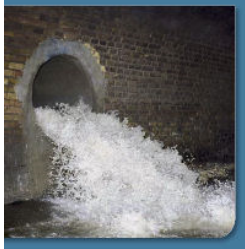
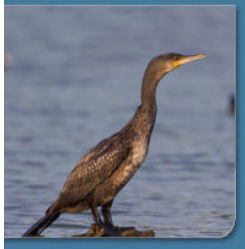

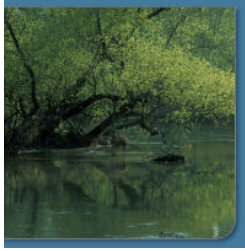

Főbb intézkedések

A Rába Sárvár alatti szakaszán

1. A Kis-Rába irányába vízmegosztás
2. Rába vízszint emelése
3. Rába-Marcal közben nyílt ártér kialakítása

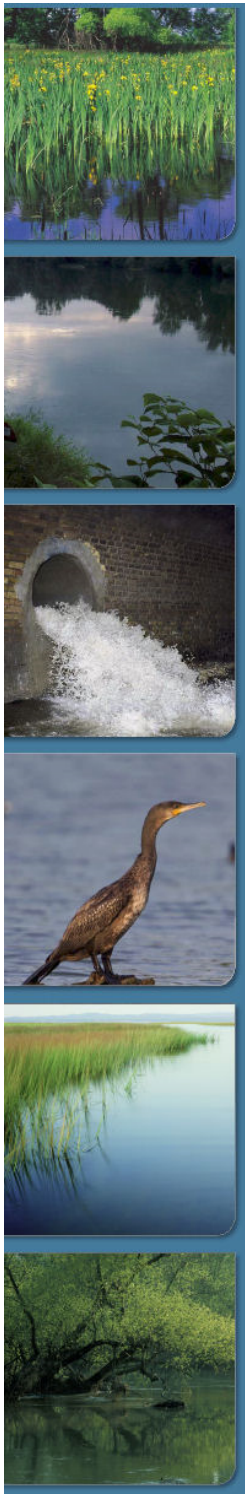

Legfontosabb kérdések a résztvevők felé

1. Egyetért-e a javasolt célokkal, intézkedésekkel, koncepciókkal? Ha nem, mi az, amit módosítana?
2. A javasolt intézkedések közül melyeket tartja reálisan megvalósíthatónak 2015-ig, és melyeket 2021-ig, illetve 2027-ig?
3. Az Ön szervezete milyen szerepet tud vállalni a tervezett intézkedések megvalósításában, a vizek állapotának javításában?
4. Amennyiben egy tervezett intézkedés az Ön által képviselt szervezet számára ebben a formában nem támogatható, mi ennek az oka, és lát-e olyan kompromisszumot, amely a szervezet részére még elfogadható, miközben a vizek állapota is javítható?